

POSUDOK DIZERTAČNEJ PRÁCE

Dizertačná práca: Chalupski, Michal: Obraz evangelickej liturgie na území Čech a Moravy od Tolerančného patentu do 80. let 20. storočia na základe bohoslužebných agend, ETF UK, Praha 2018, 472 s.

Pracovisko: Univerzita Karlova, Evangelická teologická fakulta

Studijní program: Teologie (P6141)

Studijný obor: Historická teológia a teológia náboženstva

Školiace pracovisko: Katedra cirkvených dejín

Vedúci práce: Mgr. Ota Halama, Th.D.

Oponent: Mgr. Milan Jurík, PhD., Univerzita Komenského, Evanjelická bohoslovecká fakulta, Katedra praktickej teológie, Bartókova 8, 811 02 Bratislava

Dizertačná práca Mgr. Michala Chalupského je originálnou kvalifikačnou prácou vypracovanou na 472 stranách. Pozostáva z úvodu, piatich kapitol, záveru, prehľadne členeného zoznamu prameňov a literatúry, zoznamu skratiek, slovníka vybraných výrazov, mapovej a obrazovej prílohy.

Ciele, obsah a metodológia dizertačnej práce

Autor si za cieľ dizertačnej práce stanovil načrtnúť obraz bohoslužobnej praxe evanjelickej cirkvi v Čechách, na Morave (a v obmedzenej miere aj v Sliezske – cf. - s. 12) od vydania Tolerančného patentu do roku 1988. Pokúsil sa tak urobiť na základe štúdia bohoslužobných formulárov obsiahnutých v tlačenej i rukopisnej agendách, príp. iných bohoslužobných knihách (spevník, modlitebná kniha), pričom sa snažil poukázať na predlohy, ktoré mohli byť pri tvorbe formulárov použité, resp. mali na tvorbu jednotlivých formulárov, či agend vplyv. (s. 12)

Autor rozčlenil dizertačnú prácu do 5 kapitol. V prvej kapitole, nasledujúcej po stručnom úvode načrtáva „liturgickú situáciu“ po vydaní Tolerančného patentu a proces prípravy tzv. Viedenskej agendy. V druhej kapitole deskriptívnym spôsobom predstavil ďalších 5 agend (resp. bohoslužobných diel) z prostredia evanjelickej cirkvi augsburského vyznania. Pri predstavení jednotlivých agend zvolil jednotný postup: uvádza názov agendy, dostupné údaje o autorovi/majiteľovi, sumarizuje poznatky ohľadom vzniku a používania

agendy, uvádza obsah agendy; následne predstavuje formuláre jednotlivých typov bohoslužby. Komparáciou usporiadania a stvárnenia liturgických prvkov v jednotlivých formulároch sa pokúša odhaliť možný vplyv predlôh z domácich, či zahraničných bohoslužobných tradícií. V závere jednotlivých kapitol svoje zistenia spravidla veľmi stručne sumarizuje.

Podobným spôsobom postupuje aj v tretej a štvrtej kapitole. V tretej kapitole (počtom strán najrozsiahlejšej – 215 s.) predstavuje vyššie uvedeným spôsobom 30 agiend a bohoslužobných príručiek z prostredia evanjelickej cirkvi helvétskeho vyznania. Obsahom štvrtej kapitoly je predstavenie agiend a príručiek, ktorých vznik a používanie sa spája s pôsobením Českobratskej cirkvi evanjelickej v rokoch 1918 - 1988. V piatej – záverečnej kapitole sa autor pokúsil o syntézu poznatkov – teda „celkovo zhodnotiť obraz a vývoj liturgie podľa uvedených agend“.

Nakoľko väčšinu obsahu dizertačnej práce tvorí opis jednotlivých agiend a bohoslužobných formulárov, práca má výrazne deskriptívny charakter. Domnievam sa, že to môžeme vnímať ako slabinu, ale aj ako silnú stránku danej práce. Slabú preto, pretože autor vo väčšine kapitol ostáva v hodnotiacich a interpretačných častiach pomerne skromný. Uvedomujem si, že to konštatujem ako praktický teológ, ktorý by pri analýze agiend obdobia racionalizmu očakával sociálno – kultúrnu analýzu daného obdobia, charakteristiku prevládajúcich teologických prúdov, s následnou analýzou, nakoľko aktuálne teologické smery ovplyvnili podobu liturgie daného obdobia. Ako cirkev vnímala ciele a teológiu služieb Božích a ako teológia služieb Božích formovala jednotlivé časti bohoslužby?¹

Predložená práca je však historická. Autor sa ako cirkevný historik snaží rekonštruovať obraz liturgického života jednotlivých cirkví (a.v., h.v., ČCE) podľa písomných prameňov, ktoré zozbieral a konštatujem, že v práci aj dôkladne a precízne predstavil. Predstavenie agiend a v nich obsiahnutých bohoslužobných formulárov troch cirkví v skúmanom období vnímam ako najväčší prínos predloženej práce. Autor jeho spracovaním do veľkej miery preukázal schopnosť zbierať a triediť historický materiál, nachádzať v spracovávaných prameňoch možné predlohy a spoločné presahy. Tým naplnil aj stanovený cieľ práce – zobrazíť „štruktúru a priebeh bohoslužobných úkonov a prípadne poukázať na predlohy (...)“. Autor preštudoval veľké množstvo agendálneho materiálu, čo treba oceniť. Ako slabšiu stránku práce vnímam schopnosť získané poznatky systematizovať a interpretovať, predstaviť ich v širšom historickom rámci života jednotlivých cirkví, čím by

---

¹ Obdobne u ČCE po roku 1918, ktorej liturgia sa formovala aj pod vplyvom J. Smolíka, ovplyvneného teológiou K. Bartha a jeho prakticko-teologického spolupútnika Eduarda Thurneysena.

vznikol oveľa plastickejší „celkový obraz“ (cf. s. 442-447) evanjelickej liturgie na území Čiech a Moravy v jednotlivých fázach skúmaného obdobia. To je viditeľné najmä v záverečnej – piatej kapitole, kde by čitateľ očakával zhrňujúce predstavenie celkového obrazu bohoslužobného života skúmaných troch cirkví, s charakteristikou ich zvláštností, jedinečností, zasadený do širšieho cirkevno-historického kontextu. Očakával by som tu aj odpovede na otázky postavené autorom v úvode dizertačnej práce. Nakoľko sa autor v záverečnej kapitole obmedzil spravidla zhrňujúce zopakovanie poznatkov uvedených v predchádzajúcich kapitolách, z postavených výskumných otázok uvedených v úvode práce zostali viaceré nezodpovedané (napr. „Ubíral známy odstup domácich evangelíkov vŕči liturgii jejich shromážděním něco na duchovní kvalitě? A lišilo se v této souvislosti prostředí reformované od prostředí luterského? A je teze o neliturgičnosti českého evangelictví opravdu platná?“ – s. 11).

V úvodnej časti práce by bolo vhodné typologicky vymedziť a v teoretickej rovine predstaviť skúmané pramene (agenda, tlačená vs. rukopisná agenda, formulár...), zdôvodniť relevanciou ich výskumu, čím by historicky zameraná práca získala absentujúci historicko-liturgický teoretický základ. V kvalifikačných prácach sa tiež očakáva predstaviť prehľad výsledkov doterajšieho výskumu, ktoré prispievajú k širšiemu teoretickému ukotveniu realizovaného výskumu, čo v predloženej práci tiež chýba. Treba však dodať, že autor v poznámkovom aparáte uvádza relevantné domáce a zahraničné diela a prakticky na výsledky ich poznania do istej miery nadväzuje.

Klady práce

- autor preštudoval veľké množstvo pramenného materiálu - tlačených i rukopisných agendálnych prác
- práca prináša nové poznatky vo forme prehľadu a predstavenie agiend a liturgických formulárov ev. a.v. cirkvi, ev. h.v. cirkvi a ČCE vo výskumom vymedzenom období
- prehľadné členenie, kvalitné štylistické spracovanie práce, formálne správna práca s literatúrou a prameňmi

Negatíva práce

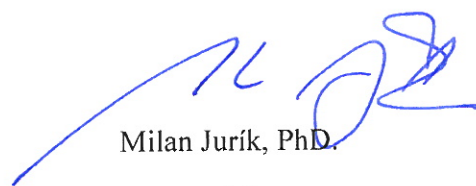
- absentujúci historicko-liturgický základ, typologické vymedzenie prameňov a prehľad výsledkov doterajšieho výskumu

- prevažujúca deskripcia prameňov, menšia miera širšie historicko-liturgickej a teologicky zameranej systematizácie a interpretácie z prameňov získaných poznatkov

Aj napriek vyššie uvedeným výhradám konštatujem, že dizertačná práca Michala Chalupského prináša nové poznatky pre poznanie dejín bohoslužieb evanjelických cirkví v Čechách a na Morave vo výskumom vymedzenom období.

Dizertačnú prácu preto odporúčam k obhajobe.

V Bratislave, 13.9.2018

Milan Jurík, PhD.

v.r.